

BEELDENDE KUNST IN BOEKEN

F. M. Huebner, Karel van de Woestijne en Han van Meegeren.

ER valt tegenwoordig een groeiende belangstelling voor het tijdperk onzer schilderkunstige Romantiek op te merken. Na een periode, waarin de impressionistische en naturalistisch-realistische scholen de Romantiek geheel op den achtergrond hadden gedrongen, heeft men weer een open oog gekregen voor de gevoelswaarden en de zuiver-schilderkunstige verdiensten, die het werk onzer schilders uit de eerste helft der vorige eeuw een geheel eigen en bijzondere waarde verleen.

Te rechter tijd, zou men daarom kunnen zeggen, is thans bij de N.V. Uitgeversmaatschappij „Oceanus” te Den Haag van de hand van F. M. Huebner een uitmuntend verzorgd, met vele afbeeldingen verlicht werk verschenen: „De Romantische schilderkunst in de Nederlanden”. Men kan het beschouwen als een eerste poging om aan deze hoogst belangrijke periode onzer schilderkunst een overzichtelijke en samenvattende verhandeling te wijden. Het is inderdaad waar, zooals de schrijver in zijn inleidend woord opmerkt, dat de Nederlandsche kunstgeleerden, die zich met de ontwikkelingsgeschiedenis onzer negentiende-eeuwse schilderkunst bezig houden, het zwaartepunt van die ontwikkeling meestal in de tweede helft van die eeuw leggen en aan de romantici een ondergeschikte plaats geven. Ook in het degelijke, zij het ietwat verouderde werk van mej. Marius over de Hollandsche schilderkunst in de negentiende eeuw, worden de romantici eigenlijk slechts als voorloopers, als wegbereiders van de meesters der Haagsche en Amsterdamsche scholen behandeld. Behalve dat boek van mej. Marius, waarvan slechts de eerste hoofdstukken aan dit onderwerp zijn gewijd, bestond er in ons land geen speciale studie over de Nederlandsche romantische schilderkunst. Wie hierover iets te weten wilde komen, was aangewezen op de uiteraard min of meer schetsmatige beschrijvingen in de verzamelwerken over onze kunstgeschiedenis van dit tijdperk en op de hier en daar in vaktijdschriften verspreide bijdragen van enkele onderzoekers, waarvan vooral de diepgaande en van groote biografische en ikonografische kennis getuigende studies van den heer J. Knoef van belang zijn. Het betrof hier echter slechts wetenschappelijke detailarbeid: het samenvattende en inzicht verschaffende overzicht ontbrak.

In deze leemte wil het boek van Huebner bijkbaar voorzien. Deze Duitsche schrijver over kunst, die reeds jaren in ons midden vertoef, is een warm bewonderaar en vriend van ons land, ons volk en zijn beschaving en bovenal van de karakteristieke onzer cultuuruitingen, de schilderkunst. Daarbij is hij vooral een kenner en liefhebber van de werken onzer romantische meesters, en van die kennis en die liefde legt hij in zijn boek een sympathiek getuigenis af. Men moet het dr. Huebner als een bijzondere verdienste aanrekenen, dat hij zich in zijn beschouwing niet tot de beschrijving en opsomming van werken en kunstenaars beperkt, maar in de eerste plaats heeft getracht, de betekenissen en de eigenaardigheid van de Nederlandsche romantische schilderschool te verklaren uit het wezen van ons volk en zijn beschaving. Men behoeft het als Nederlander met zijn inzichten niet altijd geheel eens te zijn, om waardeering te hebben voor zijn streven om zich in onzen volksaard te verdiepen: daar, waar zijn denkbeelden tot critiek prikkelen en tot nadenken stemmen, hebben zij immers reeds hun nuttig werk verricht!

Dat de schrijver de eerste sporen van een romantische natuurbeschouwing reeds in het werk van z.g. behangschilders uit de laatste decennia der achttiende eeuw meent te ontdekken, getuigt van zijn juist begrip. Zeer terecht merkt hij ook op, dat de schilders van landschappen en stadsgezichten uit dien tijd, de z.g. topographen, eigenschappen vertoonen, die als kiemen van den romantischen stijl kunnen worden beschouwd. Het is dan ook verheugend, dat hij aan deze romantici een belangrijk deel van zijn boek wijdt.

Met zijn begrenzing van het tijdperk der Hollandsche romantiek tot op omstreeks het jaar 1840 kan ik het minder eens zijn. Tot diep in de jaren zestig der vorige eeuw immers kan men het romantische gevoel en het romantische onderwerp in de Nederlandsche schilderkunst vinden. Gaarne zou men ook gezien hebben, dat de schrijver nog iets dieper op de oorzaken van het bijzondere karakter onzer romantische school ware ingegaan. Daarbij denk ik vooral aan het typisch burgerlijke element, waardoor deze Nederlandsche school zich van de Duitsche en Fransche romantiek onderscheidt, en aan haar zuiver schilder-

kunstige waarden, waarin zij de hoedster der beste Nederlandsche tradities is gebleken.

Op volledigheid kan dr. Huebners boek geen aanspraak maken. Men zoekt, om een enkel voorbeeld te noemen, de namen van een Springer, een Stroebel, een Ten Kate, een Leickert, vergeefs. In dien zin zou men ook het, overigens voortreffelijk gekozen, illustratiemateriaal nog willen zien uitgebreid.

Het standaardwerk over onze schilderkunstige romantiek is dit boek niet geworden, en zeker zijn niet alle mogelijkheden van het ontzaglijk veelomvattende onderwerp uitgeput. Maar het bevat voortreffelijke denkbeelden, geeft een zeer duidelijk en boeiend overzicht en zal er zonder twijfel toe bijdragen, de stijgende populariteit van deze kunst nog te versterken. Men geeft het de volle maat der waardeering, wanneer men het prijst als een eerste en verdienstelijke inleiding tot de studie der geschiedenis van de romantische schilderkunst in de Nederlanden.

HET is jaren geleden, dat de Vlaamsche dichter en kunstminnaar

Karel van de Woestijne voor het tijdschrift „De Xe Eeuw” zijn indrukken neerschreef over zijn bezoek aan een groote tentoonstelling van Vlaamsche Primitieven en Oude Kunst, die destijds in het Provinciaal Gebouwen in Gruuthuse te Brugge werd gehouden, en die een mijlpaal beteekende in de geschiedenis van de waardeering voor en de kennis van de heerlijke voortbrengelen der middeleeuwse schilderkunst in de lage landen. Dat was in 1902, en nog, wanneer men dit warmbloedige, nobele en rhythmisch-schoone proza onder de oogen krijgt, boeit het om de levendigheid der beschrijving, om het puntig-geestige en fijne gevoel, en men beseft, dat er wel geleerder maar zelden pakkender, sierlijker en beeldender over kunst geschreven is. Hoezeer moet men het betreuren, dat onder de „echte” kunstgeleerden zulke woordkunstenaars niet worden gevonden! Onder den titel: „De Vlaamsche Primitieven” verschenen deze opstellen thans gebundeld in de Seizoenenreeks bij A. J. G. Strengelholts Uitgeversmij., waardoor zij voor een ieder toegankelijk zijn geworden.

Men zoekt in dit boekje geen wetenschappelijk-gefundeerd betoog. Van de Woestijne zelf zegt, dat hij deze schoone zaken heeft „beschreven, om eigen genoegen meer dan om andermans, met meer liefde dan kunde, meer om schoonheid dan om geschiedenis.” En hij gaat verder: „Men hechte geen al te groote waarde aan werk van al te geringe wetenschap. Men houde het, zooals ik het heb willen zeggen: voor een opstel van allen eenvoud, schroomvallig voor zooveel schoons. Men leze het aldus, zoo men het goed wil lezen.”

Daar houde men zich aan; voor het overige zij onzerzijds opgemerkt dat men een slechter gids langs de galerij onzer primitieven kan kiezen dan dezen fijngevoeligen mensch en kunstenaar, wiens onbevangen kijk en heldere opmerkingsgave door hun frissche en oprechte oorspronkelijkheid nog steeds bekoren, ook daar, waar zijn oordeel in wetenschappelijk opzicht weinig verantwoord of door den tijd achterhaald is.

BLJ de firma L. J. C. Boucher te 's-Gravenhage verscheen een kostbaar en zeer fraai uitgevoerd boek en plaatwerk, dat een keuze bevat uit het omvangrijke oeuvre van Han van Meegeren, een onzer vaardigste en meest begaafde teekenaars, en dat men als een „hommage” aan dit bijzondere talent mag beschouwen. Uit deze verzameling teekeningen, die van een inleidende beschouwing zijn voorzien en waarvan een groot aantal door passende poëtische bijschriften van Martien Beversluis wordt vergezeld, leert men den kunstenaar in heel zijn verrassende veelzijdigheid kennen. Van Meegeren is bij het groote publiek geen onbekende, men kan immers wel zeggen, dat zijn ontelbare malen gereproduceerde fijne teekening van het hertje klassiek is geworden. Zooals immer in zulke gevallen: niet ten onrechte. Want de beste eigenschappen van Van Meegerens kunst zijn in dit zuivere en sierlijke blad vereenigd: zijn meesterlijke techniek, zijn gevoelige hand, zijn subtiële visie zijn begrip voor het decoratieve. In menige schepping van dezen kunstenaar begroet men dezelfde kwaliteiten, naast een onmiskenbaar dichterlijk sentiment, een groote sensitiviteit, een betoverend teederheid.

Waar Van Meegeren symboliseert, waar hij een min of meer literairen gedachteninhoud tracht te verzinnebeelden, kan mijn bewondering hem echter niet volgen. Daar overschrijdt hij, naar mijn gevoel, vaak de grenzen van het aesthetische. Maar waar hij zich overgeeft aan het zuiver-poëtische om de stemming zelve van een natuurbeeld: de weemoed van een mistigen morgen, de serene teederheid van den ontwaken-den dag, het wonder van snel-sierlijke vogelvlucht, de statige pracht van pau-

J. JELGERHUIS: De voormalig boekhand Vijgendam te Amsterdam (Illustratie uit I)

Kunstveiling te Berlijn.

Groote belangstelling voor oude Hollandsche meesters.

Dezer dagen is te Berlijn een kunstveiling gehouden, waar ongeveer honderdvijftig werken uit de oude Hollandsche school onder den hamer kwamen.

De publieke belangstelling voor de veiling was bijkans overweldigend, zoodat de politie er aan te pas moest komen om de kooplustigen van de nieuwsgierigen te scheiden. Slechts een beperkt aantal gegadigden kon een plaatsje in de veilingzaal veroveren. Behalve schilderijen van de Vlamingen Teniers en de beide Breughels waren er werken van de Hollanders Moreelse, De Bray, Abraham van Beijeren, Cornelis Decker, Heda, Nicolaas, Maes, Ferdinand Bol, Van der Poel, Philips Wouwerman, Frans van Mieris en tientallen andere groote en minder groote prominenten der Nederlandsche kunst. Ook was er een groot aantal werken uit Italië en Frankrijk.

Het meerendeel der werken kwam uit particulier bezit en is weer in particulier bezit overgegaan.

WERK VAN LIMBURGSCHESCHILDERS

Op tentoonstelling te Aken.

In het Sürmond-Museum te Aken (Duitschland) zijn op het oogenblik ruim vijftig werken tentoongesteld van schilders uit Nederlandsch Limburg. De tentoonstelling, die onder het beschermheerschap staat van den Landeshauptmann der Rijnprovincie, SA-Obergruppenführer Heinz Haake, is dezer dagen officieel geopend in tegenwoordigheid van vele autoriteiten en van het meerendeel der exposeerende kunstenaars. Bij de opening voerden de commissaris der provincie Limburg, M. graaf de Marchant et d'Ansembourg en de beschermheer, die de tentoonstelling opende, het woord.

De deelnemers aan de tentoonstelling zijn: Leo Franssen uit Roermond, Han Jelinger, Maastricht, H. Mengels, Schaesberg, W. Neuhoof, Maastricht, L. H. Rulken, Roermond, P. Schmitz, Schinnen, Harry Titselaer, Sittard, P. Vermeulen, Venray, J. Wingen, Maastricht, Edm. Wingen, Maastricht, F. Fehrénbach, Maastricht, Cor Sandifort, Maastricht en W. Paes, Sittard.

Hoewel deze groep slechts een deel vormt van de vele schilders, die de Limburgsche schilderkunst voortbrengt, mag het tentoongestelde werk toch representatief worden geacht voor de tegenwoordige Limburgsche beeldende kunst.

Gedurende het eerste uur na de officieele opening werden er reeds achttien werken van de tentoonstelling gekocht. Zij zullen in de komende weken nog worden tentoongesteld in Düsseldorf en Keulen.

Ter gelegenheid van de ontvangst der Limburgsche gasten bood de stad Aken een voorstelling aan in het Stadtheater, waar Nico Dostals operette „Die ungarische Hochzeit” werd vertoond. Verder werden de gasten ten stadhuize ontvangen, waar prof. Willy Hermanns een historischen uitleg van het oude gebouw gaf en waar de gasten werden verwelkomd door den burgemeester, die in een toespraak eveneens zijn vreugde over dit hernieuwde contact tot uitdrukking bracht.

Ter gelegenheid van den vijftigsten verjaardag van den schrijver Karl Franz Leppa, uit Budweis (Zuid Bohemen) heeft deze stad een cultureelen prijs ingesteld, die voor de eerste maal aan Leppa is toegekend.

wen en de zilveren blankheid der reigers — daár toont hij zich een toevenaar met zwart en wit, die met de eenvoudigste middelen het wonder der schoonheid bezweert. Daar verleent de welhaast Japansche fijnheid, waarmee de broze lijnen en toonwaarden als op het papier „gezucht” schijnen dit werk het geheel eigen cachet van innigheid, waarmee het een bijzondere plaats in onze kunst heeft veroverd.

FR. HANNEMA.

De sloopende invloeden van Onzuiver Bloed vreten hoe langer hoe dieper in!